

HÉDERVÁRI HÍRFORRÁS

Hédevár közösségi információs lapja

2018. tél

Szilágyi Domokos

KARÁCSONY

A puha hóban, csillagokban,
az ünnepi foszlós kalácson
láthatatlanul ott a jel,
hogy itt van újra a karácsony.

Mint szomjazónak a pohár víz,
úgy kell mindig e kis melegség,
hisz arra született az ember,
hogy szeressen és szeressék.

S hogy ne a hóban, csillagokban,
ne ünnepi foszlós kalácson,
ne díszített fákon, hanem
a szívekben legyen karácsony.

Minden Kedves Olvasónknak
Kívánunk Áldott,
Békés Szeretetteljes Karácsonyt
és Egészségben, Boldogságban,
Sikerekben Gazdag
Új Esztendőt!

Hagyományaink, gyűjtött emlékeink a karácsonyi ünnepkörben

A szigetközi emberek karácsonykor nemcsak Jézus születésére emlékeztek, nemcsak a szeretet ünnepének, hanem a vidámságnak, a gonosz hatalmak távol tartásának, varázsló és jövőkutató jóslások ünnepének is tartották.

Héderváron Kiszeli Terézia (hédervári születésű, múlt századi gyűjtő) szerint nagyon mozgalmas napok voltak már régen is a karácsonyt megelőző napok. Karácsony szombatján már sütötték az ünnepi asztalra kerülő cipócskákat, az úgynevezett „jézuskenyeret” és a „jézuskalácsot”. A nagy munkába „belebelekaptak a süldő lánykák is, akiknek bizony még korántsem volt kisujjukban a sütés-főzés tudománya”.

Róluk szól, néhai Bogár Jánosné emlékezetében megmaradt dalocska is:

*„Egy asszonynak két leánya, most tanulnak főzni,
Diós-mákos kalácsokat most tanulnak sütni.
Sütelenyen, sótalanyon hagyták felejteni,
Bötlehembe kis Jézusnak nem merték elvinni.”*

A betlehemezésnek is nagy hagyománya volt Héderváron, melyet az 1970-es években a hédervári pávakör újított fel, dr. Timaffy László vezetésével.

A karácsonyi időjárásból a következő évi termést igyekeztek megjósolni:

*„Sötét karácson, világos pajta,
Világos karácson, sötét pajta.”*

A karácsony nemcsak termést jósló, hanem teljesen dologtöltő időszak is volt. Így például a kócos haját is csak kézzel simították le, illetve takarítani is csak az ünnep után volt szabad.

Szólni kell még a karácsonyi regölelésről, illetve annak gyermekjátékká szelídült hédervári változatáról is. A szakirodalom úgy tudja, hogy ez a szokás csak Erdélyben és a Nyugat-Dunántúlon maradt fent, azonban Barsi Ernő néprajzkutató két szigetközi faluban is a nyomára akadt ennek a szép néphagyománynak.

A hédervári így szól:

*„Rege, rege, rejszi, van-e bora-vejszi?
Ádám uci, gumíci, ispitucc!”*

Héderváron az aprószentek napját, december 28-át egészségvarázsló napnak tartották. Ha hó vagy eső esett, senki nem ment ki a házból, mert ha rácsepegett a víz bárkire, attól, úgy hitte, hogy pettyesen himlős lesz. A legények fűzfából korbácsot fontak maguknak, s végig járták a falu házait. Ha egy házba beengedték őket, mindenkit megkorbácsoltak, gyereket, asszonyt, gazdát, de még a teheneket, disznókat is, ezzel a mondókával:

„Egészséggel, mustármaggal, sok jóval, szerencsével, keléses ne legyen a háta!”

Az egészséget megóvó korbácsolásért a gazdaasszonytól sonkát, kolbászt, a gazdától némi pénzt kaptak. A leány a korbácsra hosszú pántlikát kötött és ezeket a pántlikákat, melyek általában nemzetiszínűek voltak, a legények a kocsmá mestergerendájára kötötték. A legnagyobb szegénynek számított, ha egy idegen legénynek sikerült onnan azt letépnie.

Szintén aprószentekkor „körörsztűtik be” a tizenöt éves legénykéket, s avatták fel őket. (Köztudottan ugyanis, az ifjaknak tizenöt éves korukig tilos volt bemenniük a kocsmába.) Amelyiket mégis rajtakapták, a kocsmajátóba kitett járomba fogták be és addig korbácsolták, amíg ki nem tudta magát szabadítani. Hasonló sors várt rá akkor is, ha valamelyik leány körül legyeskedett - 15 éves kor előtt. A legényavatás szövege nem maradt fenn, csak az, hogy felugratták a jelöltet a levegőbe, és minden legény ütött egyet rá. Az avatóbor elfogyasztása után már ők is legénynek számítottak.

Jó néhány szokás kapcsolódott az újév napjához is. Izgatottan figyelték, hogy ki lesz az első látogató, hiszen, ha férfi lép be elsőnek a házba, szerencsés lesz az esztendő, az asszonynak viszont már nem ugrottak a nyakába. Hasonlóan ítélték meg az utcán való találkozást is, ha férfi jött velük szembe, az szerencsét, ha asszony, az szerencsétlenséget, ha a pap, az halált jelentett.

Az újévi ebédnek is különös jelentősége volt, amit napjainkban is őriznek Héderváron. Igyekeztek mindenhol sok lencsét főzni, hogy sok pénzük legyen, illetve a disznó orrát is belefőzték, mert az „előtúrja” majd a szerencsét.

A jeles napok közül a vízkereszi „háromkirályozás”-t emelném még ki, egy – a Héderváry családhoz kötődő – érdekes adat miatt.

Jézus megkeresztelésének, a vizek megszentelésének ünnepe, a háromkirályozás szokása már a XI. században, Hartvik püspök idejében meghonosodott a győri székesegyházban Tractus Stellae, csillagjáték néven. Kikerülve a templomból, népszokássá vált - énekét csillagéneknek, a szokást magát csillagjárásnak nevezték.

Héderváry Lőrinc 1540-ben Somogyban írott leveléből való a csillagének a legrégebbi gyűjtés: „osztán az csillagként ha megvagyon kegyelmednek, küld alá; ha több eneket szerezhetsz, azért is légy erte, mert jó gyermekem vagon itt egy jászova vagon kit, ha meg nem oltalmaztak [töröktől] felküldöm kegyelmednek”.

A Szigetközben és Héderváron is, még a két világháború között is járták a gyerekek a falut a csillagjátékkal. Ezt a hagyományt is Kiszeli Terézia gyűjtötte fel, a már említett Bogár Jánosnétól:

*„A háromkirályok fehér inget vagy lepedőt vettek magukra.
Gáspárnak hosszú süvege vót, a tetején szalagok lógtak. A keziben meg ollan kiugratós csillag vót. Gyertya igett rajta.”*

A mondott szöveg ismeretlen, de az éneklet Bogár Jánosnétól sikerült a gyűjtőnek lejegyezni:

*„Új csillag jár fenn az égen,
Kit megjövendöltek régen,
Szent királokkal fíradjunk
Csillag fényéhez járuljunk
Kis urunknak udvaroljunk.”*

Ezután a Gáspár király szerepét játszó gyermek kiugratta a csillagot. (Forrás: www.sulinet.hu)

Ezekkel a kedves, régi hagyományokkal kívánok minden olvasónak áldott, békés ünnepeket!
Antóni Istvánné

Ünnepi hangulatban – munkatársunktól

Feladatokkal teli alkotó év van az önkormányzat képviselő testülete mögött. A nyugodt munkát, stabil pénzügyi gazdálkodás jellemezte. Új ötletek valósultak meg és fognak 2019-ben is.

Rendhagyó módon zárjuk a Hírforrás ünnepi számát.

Dr. Ladányi Zsigmond aljegyzőt és *Juhász József* polgármester urat kerestük meg, akik személyes gondolatokkal válaszoltak kérdéseinkre.

1. GYERMEKKORA KEDVENC KARÁCSONYI AJÁNDÉKA?

Ladányi Zsigmond:

Kisgyermekként nagy izgalommal vártuk mi is minden esztendőben a karácsonyt, valamint az ajándékokat. Az túlzás, hogy elkényeztettek, de édesanyám valahogy mindig ráérezett, hogy mivel okozhatja a legnagyobb örömet. 5-6 éves lehettem és a fa alatt egy Babilon nevű játék lapult. Ez egy golyókból és pálcikákból álló kirakós játék volt. Soha nem felejttem el.

Juhász József:

A legnagyobb ajándék számomra a család, amit persze kisgyerekként még nem fogott fel a gyermeki tudat, csak örülni tudott minden együtt töltött pillanatnak. A könnyes ajándékbontások közül örökre emlékezetes marad a kisvasút, amit 10 éves korom körül kaptam. Örömmel szereltem össze, és addig ment a kis mozdony körbe-körbe, amíg a lapos elem bírta.

2. FELNŐTTKÉNT ÁTÉLT MEGHITT KARÁCSONYI ÉLMÉNYE?

L. Zs.: Már külön családom volt, és 150 km-re laktunk szüleimtől, amikor egyik lányommal kitaláltuk, hogy az otthoni ünneplés után meglepetésként meglátogatjuk őket. Este 9 óra körül értünk oda, és bemásztunk a kerítésen, Ők ketten ünnepeltek és hatalmas volt az öröm. Úgy emlékszem mindannyian megkönnyeztük.

J.J.: A titokban díszített karácsonyfák sok izgalmat hoztak, hogy le ne bukjunk a gyerekek előtt.

A Szentestén csodálkozó gyermekszemek a világ minden kincsénél többet értek. Ami viszont számomra meghitt élmény volt, amikor a két nagyobb gyermekünk már hangszeren játszott és a legkisebbet is bevonva a Fa alatt együtt muzsikáltak.

3. VAN-E OLYAN KARÁCSONYI HAGYOMÁNY, VAGY SZOKÁS AMIT RÉGÓTA KÖVET, VAGY ÖNMAGA ALAKÍTOTT KI?

L. Zs.: Én és szeretteim az adventet egy kicsit másként éljük meg. Egyrészt a figyelem középpontjában nem annyira az egykor megszületett kisdéd megváltó, hanem a felnőtt, szenvedő, feltámadó és majdan dicsőségben visszatérő Krisztus áll. Másrészt az én várakozáson nem annyira az év végén kap hangsúlyt, hanem az év minden napján. Nemcsak azért, mert Jézus születésének az időpontját nem közli a Biblia, sokkal inkább azért, mert akit szeretünk azt mindig várjuk, főként ha meg is ígérte, hogy viszszajön. Ezzel együtt magam is bátorítani szoktam arra, hogy használjuk ki az év végi csendesebb időszakot, töltsünk több és tartalmasabb időt családjainkkal, szeretteinkkel, egyedülálló esetleg gyengélkedő embertársainkkal, vagy csak álljunk meg és

gondoljunk el az életünkről, keressük lélekben, és essen szó a születésnaposról, az ünnepelt Jézusról aki felajánlotta nekünk a barátságát és megváltott bennünket. Ebben az elcsendesedésben segítségünkre lehetnek jó könyvek, az interneten fellelhető előadások, vagy egyszerűen az imádság is.

J.J.: Gyermekeink születése óta, december 23-án éjszaka díszítjük a fát, hogy 24-re az ünnepi készülődés apróbb simításai és a lelki ráhangolódás maradjon. Számomra nem hit kérdése, hanem tény, hogy a Teremtő minden emberbe belelehelte Élő Lelkének fényét, szikráját. Hogy ezzel mit kezdünk, milyen tudatossággal, felelősséggel éljük meg, az csak rajtunk múlik. Ennek a valós Csodáját Karácsonykor könnyebben tudjuk megélni.

4. MI A KARÁCSONYI MENÜ ELMARADHATATLAN RÉSE, ÉTELE, VAGY ITALA?

L. Zs.:

Tekintettel arra, hogy év közben nem jut igazán sok időm a főzésre, ezért ilyenkor szoktam ezt valamennyire bepótolni. Amikor a párommal kitaláljuk az ünnepi menüt kényelmesen, esetleg egy jó zenét hallgatva közösen készítjük el. Ideális esetben gyermekeink is besegítenek, így valódi családi program lehet. Nem eszem húst, így ilyenkor is fő szerep a zöldségeké és a gyümölcsé. Az előzetes tervek szerint biztos készülni fog rakott krumpli, amit szenzációs ízvilággal rendelkező búzakolbászból készítünk el. Kedvenc italom a víz, amely szerencsére településünkön kiváló minőségű, de az ünnepek alkalmával valószínű finom must is kerül az asztalra.

J.J.:

Nem titok, nagyon szeretek főzni, kikapcsol. Karácsonyi menü készítésében aktívan részt veszek. Évek óta elmaradhatatlan része az ünnepi asztalnak az általam készített sajttal, sonkával göngyölt csirkemell, amihez finom salátákat tálalunk. Nagyon hálásak vagyunk, hogy a család nagyobb létszámban is együtt tud lenni, beszélgetni és ajándékot adni egymásnak.

L. Zs.:

Hálás vagyok Hédervárnak, hogy befogadott, hogy itt dolgozhatok és egy nagyszerű közösséget ismerhettem meg. A hivatal nevében is köszönjük mindenkinek az együttműködést, a közös munkálkodást és kérem tekintsenek el esetleges botladozásainktól. Igyekszünk minden tekintetben folyamatosan erősödni, tanulni, és még eredményesebb munkát végezni.

Tartalmas, szép, áldott, ugyanakkor pihentető adventi időszakot és boldog új esztendőt kívánok minden Hédervári lakosunknak és szeretteiknek is.

J.J.:

A kedves olvasóinknak kívánok jómagam és a képviselőtestület nevében meghitt Karácsonyt, tartalmas, szép ünnepet! A 2019-es esztendőre pedig kívánunk egészséget a családban, sikereket a mindennapokban és békességet egymás közt!

Köszönet a nagyszerű hangulatért az óvodásoknak, iskolásoknak a nyugdíjas klubnak, Asszonykórusnak, Hoóz Endrének, MÁRK A Cukrászdának és az önkormányzatnak a szervezésért

Köszönet a „Mikulásnak”, illetve Nérai Lászlónak, Takács Martinnak és Bekő Liliánának és az önkormányzatnak a csomagokért.

IMPRESSZUM: HÉDERVÁRI HÍRFORRÁS – Hédevár közösségi információs lapja • Szerkesztőbizottság: a hédevvári képviselőtestület • Kiadó: Hédevvár Község Önkormányzata • Nyomdai előkészítés: Mesics Róbert • Nyomda: Palatia Nyomda és Kiadó Kft. • Megjelenik negyedévente • Ingyenes kiadvány.